

Priester-dichters, bestaan ze nog?

Lieve Wouters

Een Torhoutse studente Germaanse taal- en letterkunde besluit voor haar eindverhandeling de poëzie van stadsgenoot Roger Verkarre van onder het stof te halen. Niet onterecht. De eigenzinnige priester-dichter verwoordde heel treffend het levensgevoel van vele priesters van zijn na-oorlogse generatie. En hoe zit het met zijn jongere collega's? Bestaat de priester-dichter nog?

Waar blinde vinken dichten

ALS leraar aan normaalschool en regentat van het Sint-Jozefsinstituut beïnvloedde Roger Verkarre (1930-2001) vele generaties toekomstige leerkrachten. Zijn naam zal bij niet weinig West-Vlamingen een caleidoscoop van herinneringen naar boven brengen. Zoals zijn passie voor de natuur, in het bijzonder voor vogels. Zijn oud-studenten beschouwde hij als bloedeigen zonen en dochters, en menigeen zal zich herinneren hoe hij zich in zijn lessen „kon laten gaan, zich laten meeslepen met zijn eigen impulsieve invallen, mijlener uitweiden met pittige details en uit het leven gegrepen feiten, om ten slotte naar het einde toe de draad weer op te nemen”, zoals we lezen in de eindverhandeling van germaniste Fien De Vos.

„Mijn vader heeft nog les gehad van Verkarre en vond hem een grote man. Op een nacht droomde mijn moeder dat ik over hem mijn eindverhandeling zou maken. Gek, hé? Maar het leek me wel een goed idee. Vandaar dus.” De studente deed een beroep op priester Frans Verhaegen voor het

interpreteren van de christelijke thematiek. Al is ze dan zelf gelovig, het was niet meteen vanzelfsprekend om thuis te komen in de belevingswereld van een priester van vorige eeuw.

Poëzie maakte wezenlijk deel uit van Verkarres persoonlijkheid. Hoewel uiteindelijk twee bundels van hem werden uitgegeven, schreef hij enkel voor zichzelf en voor vrienden. Verkarre had geen behoefte om „gemengd te geraken in het gewoel van de artistieke wereld”. Zijn individuele poëzie verwoordde soms nochtans heel raak het levensgevoel van veel priesters van zijn generatie, verscheurd door hun liefde voor Christus en zijn Kerk enerzijds en hun teleurstelling in het instituut, de handhaving van het celibaat, de leegloop van de Kerk en de vele uitdredingen van collega's anderzijds.

Toch gebleven

„Hij hield van de Kerk, kon haar niet loslaten, maar had tegelijk ook zijn twijfels”, aldus de germaniste. Een citaat van de priester-

dichter: „Als jong mens word je – langs de wegen van toen – priester 'gemaakt'. Dan word je ouder, en je merkt dat in de slechte jaren bijna al degenen die je echte kameraden waren, zijn uitgetreden. Zodat je je afvraagt: 'Waarom ben ik gebleven?' En ondanks alles zeg ik nú: 'Ik ben blij dat ik gebleven ben.'” Of nog: „Als minnaar van de natuur voel ik mij, man-zonder-zoon, zo'n beetje een biologische nul. Soms doet dat pijn, zodat ik dan al eens een schimpscheut lanceer als: 'Celibaat: is er leven vóór de dood?'”

De vink sprak het meest tot Verkarres verbeelding. In onderstaand gedicht vergelijkt hij zijn celibaatsbelofte met het uitsteken van de ogen van vinken waardoor ze mooier zingen, al is die folterpraktijk in de vinkensport inmiddels afgeschaft.

Maar wie zijn de priester-dichters van vandaag? Deze vraag is een kolffe naar de hand van Piet Thomas', zelf priester, dichter, vertaler van poëzie en liturgische teksten, kortom kenner van al wat beweegt op het vlak van religieuze poëzie en literatuur. „Het overlijden van Van Wilderode is geen

klap voor de katholieke poëzie in Vlaanderen, maar het einde ervan”, klomk het na de dood van de dichter in 1998. Piet Thomas is het daar grotendeels mee eens. Andere priester-dichters met enige naambekendheid als Gery Helderberg en Gery Florizoone wisselden eveneens het tijdelijke voor het eeuwige.

Vrije waarheid

„In kunstenaarskringen werden ze te weinig ernstig genomen”, vindt Piet Thomas. „Men beschouwde hen allereerst als priester.” En daarover zei Frederik van Eeden ooit: „In de cultuurgeschiedenis staan dichter en priester tegenover elkaar. De dichter vertegenwoordigt de vrije waarheid, de priester de geketende. De dichter eert de beweeglijke levende God, de priester de in dogma en ritueel versteende, het dode beeld.”

Als er vandaag nog priester-dichters zijn, dan behoren ze bijna uitsluitend tot de oudere generatie. Zo zijn er onder meer Maurits Van Vossolle en Toon Uyttendaele,

priesters uit het bisdom Gent, de West-Vlaamse pater Arthur Verthé en benedictijn Dirk Hanssens van de abdij van Keizersberg. Of ook Manu Verhulst, al gaat het bij hem meer om bezinningen in versvorm. „De meesten begonnen met persoonlijke lyriek, maar evolueerden – vaak via vertaalwerk – naar gebruikslyriek”, weet Piet Thomas. „In Nederland heb je dan weer een aantal verdienstelijk dichtende dominees, zoals Willem Barnard. Huub Oosterhuis verdient ook vermelding, al waardeer ik zijn liturgische poëzie meer dan zijn individuele.”

Maar de bekendste (en meest actieve) Vlaamse priester-dichter is José De Poortere, directeur van de zusters van Vincentius te Deinze. Hij publiceerde meer dan tien bundels en verleent zijn medewerking aan *Kunsttijdschrift Vlaanderen*. „Vaak gaat het om experimentele poëzie, heel persoonlijk. Thema's als eenzaamheid, de ontoegankelijkheid van het leven of de onbereikbaarheid van idealen komen er geregeld in terug.” De priester-dichter zelf is niet geneigd zijn poëzie voor ons toe te lichten, „die spreekt immers voor zich”. In de stadsbibliotheek van Sint-Niklaas wordt De Poorteres oeuvre bewaard.

Een redactionele zoektocht brengt ons toch nog een priester-dichter van de jongere generatie op het spoor. Veertiger Jan Coghe, priester van het bisdom Brugge, is docent Duits aan het interfacultair Instituut voor Levende Talen van de K.U.Leuven. Hij gaf een vijftal bundels uit, vooral persoonlijke gedichten, maar ook voor pastoraal gebruik. Of Coghe zich in de lijn van priester-dichters situeert? „Ik schat mezelf zeker niet zo hoog in als Van Wilderode, laat staan Gezelle, maar we hebben wel gemeenschappelijke trekjes. Priesterschap en poëzie beïnvloedden elkaar. Poëzie is als gebed: het zegt genoeg om iets te zeggen, te weinig om alles te zeggen, maar als het te veel zegt, zegt het niets. Jezus leert zijn leerlingen dat ze niet alles moeten zeggen als ze bidden. De Vader weet immers wat wij nodig hebben.”

De dichter ervaart het celibaat persoonlijk als de (afgeschaft) folterpraktijk in de vinkensport. © Reporters

Celibaat

*Mijn grootvader was een vinkenvanger.
De beste maakte hij met een breinaald blind,
om ze beter te doen zingen. Ik schrijf dat*

om te zeggen hoe wreed ik het vind

*dat het nog bestaat: een mens met een blok aan
zijn been daar zetten, te weer en te wind,
en „lopen!” roepen, op zijn tellen letten,*

en hij maar doen alsof het gaat.

Roger Verkarre